

گفت‌وگو با رئیس سازمان فضایی ایران

ورود سپاه انرژی تازه‌ای به حوزه فضایی تزریق کرد

قرار می‌دهد و استفاده می‌کند اگرچه کیفیت و عملکرد مطلوبی از خود نشان می‌دهد اما در کلاس ماهواره‌های کوچک و آماتور هستند که از آن بهره‌برداری صورت می‌گیرد ولی هنوز جای کار دارد و با یک ماهواره کاملاً حرفه‌ای که کشور بتواند به طور کامل از آن استفاده کند (حرفه‌ای که می‌گوییم یعنی ماهواره با قابلیت اطمینان بالا) واشکال و ابهام تکنولوژی نداشته باشد یا مراحل تثبیت فناوری را کاملاً طی کرده باشد، فاصله دارد.

در این فضا نیروی هوا فضای سپاه پاسداران وقتی ورود کرد، یک رقیب خوبی شد برای بازیگران قبلی بخش فضایی. این رقیب که می‌گوییم منظورم رقابت خوب و سازنده است نه رقابت تخریب‌گر! یعنی در واقع سپاه رقیبی شد که تلنگری زد به سایر بازیگران گذشته اعم از دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و صنایعی که در گذشته به حوزه فضا ورود کرده بودند و ماهواره می‌ساختند. البته سپاه هم در سال‌های اولیه است که در این حوزه فعالیت می‌کند و طبیعتاً یک مجموعه تازه‌کار است و به مرور زمان سرمایه‌گذاری بیشتری روی آن انجام می‌شود و سرمایه دولتی را به سمت خود جذب خواهد کرد که موفق‌تر عمل کرده باشد.

یعنی وقتی سازندگان و بازیگران گذشته فضایی از شرکت‌هایی که برای نیروی هوا فضای سپاه ماهواره می‌سازند عقب بیفتند، تمایل دولت برای سرمایه‌گذاری و رسیدن به یک محصول با قابلیت بالا نسبت به آنها، کمتر خواهد شد؛ چرا که در چنین شرایطی با توجه به محدودیت‌های مالی به سراغ مجموعه‌هایی باید رفت که موفق‌تر هستند.

بنابراین حضور سپاه در این حوزه از این منظر می‌تواند بسیار کمک‌کننده باشد تا یک فضای رقابتی سالم ایجاد شود و از رختی که در بخش فضایی و ماهواره‌سازی کشور ایجاد شده است فاصله بگیریم و انرژی تازه‌ای به صنعت فضایی و ماهواره‌سازی تزریق شود. به وجود آمدن یک مجموعه‌ای در سپاه پاسداران که ماهواره بسازد و ماهواره را در مدار قرار دهد، یک تلنگر و به عبارتی یک نوید است که در شرایط نامناسب اقتصادی می‌تواند ماهواره‌سازی ما موفق عمل کند که بسیار تأثیرگذار است.

بنابراین باز هم تأکید می‌کنم که در گام‌های اولیه باید موازی‌کاری صورت بگیرد چرا که باعث ایجاد رقابت و خروج از رخت می‌شود و همچنین از سرمایه‌گذاری‌های بدون بازده جلوگیری می‌کند تا انگیزه‌ای برای دولت یا سایر نهادهای سرمایه‌گذار ایجاد کند که در بین همه بازیگران حوزه فضایی کشور، آن شرکت یا آن مجموعه‌ای را انتخاب کنند که موفق‌تر است که این می‌تواند یک شرکت ذیل سپاه یا هر نهاد دیگری باشد.

■ **ماهواره‌ساز در کشورمان زیاد داریم، اما این حوزه ماهواره‌براست که زیربنایی است و در کشور ما هم در انحصار وزارت دفاع و سپاه قرار دارد. در این حوزه چقدر روی سپاه حساب می‌کنید؟**

در بحث ماهواره‌برها ابتدا مجموعه وزارت دفاع روی حوزه ماهواره‌برهای سبک شروع به فعالیت کرد و خوب هم پیش رفت و بعد از آن به سمت ماهواره‌بر سنگین‌تر رفت که مسیر خاص خودش را دارد و در حال پیش رفتن است و امیدواریم به یاری خدا به زودی اتفاقات بزرگ و مبارکی برای کشور رقم بخورد.

این نکته‌ای که عرض می‌کنم یک بحث علمی و تجربه شده است. وقتی سرمایه‌گذاری بویژه سرمایه‌گذاری دولتی انحصاری می‌شود رقابت کم‌رنگ می‌شود، بلاشک باید منتظر یک کندی و رخت در طول زمان باشیم. عیناً مانند آن چیزی است که ما امروز در برخی صنایع داخلی شاهد آن هستیم. یعنی انحصار، خود به خود موجب کندی می‌شود چون آن مجموعه احساس می‌کند که دیگر رقیبی ندارد.

در چنین فضایی، سپاه پاسداران پا به میدان گذاشت و اعلام کرد که توانایی پرتاب و تزریق مداری دارد و این اتفاق بسیار خوبی است اما باید روی یک نقشه و برنامه مشخص پیش برود تا از این رقابت حداکثر هم‌افزایی هم ایجاد شود و تعداد سرویس‌های پرتاب با قابلیت اعتماد بالا و ارزان قیمت در کشور افزایش یابد و بعد از آن مرحله، سمت و سوی دوم مجموعه یعنی وزارت دفاع و هوا فضای سپاه متناسب با شرایط و نیاز کشور و توانایی خودشان اصلاح شود.

نکته خوبی که در حوزه پرتاب وجود دارد این است که مشابه ماهواره‌سازی با بلوغ فناوری و افزایش قابلیت اعتماد می‌تواند برای کشور تا حدی درآمدزا هم باشد، بدین صورت که در مدت زمان کوتاهی بعد از سرمایه‌گذاری که انجام می‌شود، به درآمدزایی برسد چون پرتاب در توان تعداد محدودی کشور در دنیا قرار دارد و بسیاری از کشورها وقتی پرتاب‌های با قیمت مناسب

دکترای تخصصی در رشته مهندسی مکانیک دار دو بار تبه علمی استاد، عضو هیأت علمی دانشگاه صنعتی شریف است. پیش از این در سمت‌های مختلفی از جمله معاونت بنیاد ملی نخبگان و ریاست دانشکده مهندسی مکانیک دانشگاه صنعتی شریف مشغول به کار بوده و در کنار آن در راه‌اندازی چند پژوهشگاه و شرکت دانش‌بنیان در حوزه مهندسی همکاری کرده است. او از آذرماه ۱۴۰۰ با حکم وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات به عنوان معاون وزیر و رئیس سازمان فضایی ایران منصوب شد. گفت‌وگو با او فی نفسه حس خوشایندی را به مصاحبه‌کننده منتقل می‌کند؛ چرا که بایک دید تخصصی و علمی، به درستی و مطابق با واقعیت آنچه را که در حوزه فضایی کشور جریان دارد، ترسیم می‌کند و فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌رو را بیان می‌کند. با دکتر حسن سالاریه رئیس سازمان فضایی ایران به گفت‌وگو نشسته‌ایم که مشروح آن را در ادامه می‌خوانید.

سپاه پاسداران به بخش ماهواره‌برهای سوخت جامد ورود پیدا کرد که در بخش وزارت دفاع به آن صورت مدعی وجود نداشت چرا که وزارت دفاع به دنبال پرتابگرهای سنگین سوخت مایع بود که در حال حاضر هم در دنیا عمده سرویس‌ها در این حوزه است، اما همین اقدام سبب شد شور و اشتیاق و فشار کاری در وزارت دفاع برای رسیدن به محصول مدنظر افزایش پیدا کند

تیم، خوب است چون باعث فعال شدن همه ظرفیت‌های کشور می‌شود اما قرار نیست همیشه این روند ادامه پیدا کند و تا مرحله بلوغ فناوری پیش خواهد رفت، موضوعی که در دیگر کشورها هم شاهد آن هستیم. در حوزه فضایی با وجود پیشرفت‌های بسیار خوبی که در کشور صورت گرفته، ما در مراحل اولیه دستیابی به فناوری قرار داریم و به لحاظ بلوغ فناوری نمی‌توانیم ادعا کنیم که در سطح حرفه‌ای قرار داریم؛ در چنین مرحله‌ای حتی با وجود سرمایه‌گذاری از سمت دولت وجود رقابت کنترل شده و محدود خوب است و جلوی رخت و سستی را می‌گیرد.

رقابت مجموعه‌های موازی با یکدیگر می‌تواند برای کشور مفید باشد چون در چنین فضایی هر مجموعه‌ای برای اینکه بتواند عملکرد بهتری از خود نشان دهد، ظرفیت نیروی انسانی و فکری خود را بهتر به کار می‌گیرد و سعی می‌کند خروجی و محصول اولیه خود را با کیفیت بهتری ارائه کند. لازم به ذکر است ماهواره‌هایی که الان نیروی هوا فضای سپاه در مدار

■ **یک موضوعی که در حوزه فضایی کشور وجود دارد، جلوگیری از موازی‌کاری میان بازیگران صنعت فضایی و نگاهت نهادی است، سپاه چه جایگاهی در حوزه فضایی کشور دارد و چه نقشی را ایفا می‌کند؟** در فعالیت‌های فضایی کشور باید مراقب باشیم تا جای ممکن موازی‌کاری صورت نگیرد؛ چون ظرفیت مالی کشور برای سرمایه‌گذاری در بخش فضایی محدود است، باید به گونه‌ای تقسیم کار کنیم که بخش‌های مختلف هر کدام در یک زمینه تخصصی کار کنند و از اتلاف منابع جلوگیری شود؛ اما باید به این نکته هم توجه کنیم، ما معمولاً زمانی که در گام‌های اولیه برای تثبیت فناوری هستیم، نگاهت نهادی شاید به مفهومی که اشاره کردم، قابل پیاده‌سازی نباشد به دلیل اینکه در گام‌های اولیه لازم است برای ایجاد رقابت بر سر رسیدن به اهداف و تیم‌سازی، یک پروژه پژوهشی و تحقیقاتی را به صورت موازی به چند نهاد واگذار کرد چون لازم است که طوفان فکری، ایده‌یابی و تولید دانش و تربیت نیروی متخصص صورت بگیرد و یک رقابتی بین بخش‌های مختلف شکل بگیرد تا هر چه سریع‌تر از مرحله مقدماتی به مرحله حرفه‌ای‌گری برسیم. بنابراین باید مراقب باشیم وقتی حرف از نگاهت نهادی می‌زنیم، راجع به چه سطحی از توانایی و تکنولوژی دست یافته شده صحبت می‌کنیم.

وقتی تکنولوژی ما هنوز در بعضی زمینه‌ها عقب است، لازم است که به صورت موازی، نهاد‌های مختلف را فعال کنیم تا با توجه به توانمندی‌های خودشان ورود پیدا کنند و این فضای رقابتی که شکل بگیرد خود کمک‌کننده به رشد سریع‌تر برای عبور از مرحله پژوهشی و رسیدن به مرحله کار حرفه‌ای است.

زمانی که در یک زمینه تخصصی دستاوردهای پژوهشی و تکنولوژی حاصل از آن در کشور تثبیت شد، آن موقع باید مراقب باشیم تا موازی‌کاری صورت نگیرد یا در سطحی صورت بگیرد که رقابت بر سر افزایش کیفیت محصول باشد بویژه زمانی که هنوز نیاز است سرمایه‌گذاری و تأمین منابع مالی توسط بخش دولتی انجام شود.

البته در مرحله‌ای که ما به تربیت نیروی انسانی، بسیج امکانات در کشور برای طی مراحل ابتدایی پژوهش و تحقیق و به بلوغ رسیدن فناوری نیاز داریم، اینجا موازی‌کاری با هدف ایجاد رقیب و یافتن موفق‌ترین ایده یا توانمندترین